

VED JONATHAN PETERSENS DØD

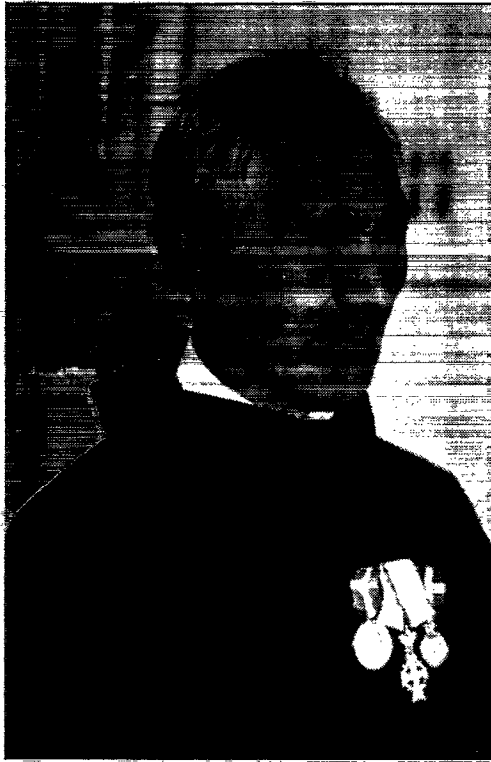
Af lektor, provst *Aage Bugge*

Fhv. organist og seminarielærer ved Godthåb, Jonathan Petersen, er afgået ved døden den 22. august i en alder af over 80 år. Med fuld anerkendelse af Jonathan Petersens betydelige og landsomfattende indsats var han som den første grønlander dekoreret med ingenio et arti. Vil man uden overfladisk bedømmelse studere grønlandernes kulturelle udvikling efter århundredskiftet til op mod 1950, kommer man ikke uden om, at Jonathan Petersen har været en af de bærende hovedskikkelser i denne periode, dette uanset om han var mere eller mindre „original“ på de områder, han repræsenterede. Hans indflydelse er i alt fald umiskendelig i dette tidsrum, som afgjort adskiller det virkelig gamle Grønland fra nutiden. Uden „stødpudeperioden“ op mod den nuværende forcerede udvikling, ville nutidens indflydelse være faldet uforberedt, goldt og ufrugtbart på grønlandernes sind, thi netop dette tidsrum har givet grønlanderne en begyndende følelse af samhørighed og bevidst kærlighed til deres sprog og hjemland.

Jonathan Petersen var født ved Frederikshåb den 7. maj 1881 som søn af en af datidens betydeligste overkateketer, Anders Petersen, der havde været elev af Kleinschmidt. Han omtaler selv hyppigt, at faderen havde bestyret ham i hans varige respekt for Kleinschmidts retskrivning. Jævnside hermed gik Jonathan Petersens lidenskabelige interesse for det grønlandske sprog i det hele, med dets udtryksmuligheder i sang, skrift og tale. – Efter uddannelse på Godthåb seminarium modtog han særskilt efteruddannelse i Danmark som organist og bestod sin organisteksamen med udmærkelse. Han var derefter i resten af sin levetid organist ved Godthåb kirke og lærer ved seminariet med grønlandsk, sang og musik som uomtvistede hovedfag, hvorigennem han fik betydelig indflydelse på sine talrige elever, der endnu virker i landets forskellige egne.

Sideløbende hermed virkede Jonathan Petersen gennem sit lange liv utrætteligt som komponist af salme- og sangmelodier, – blandt de sidstnævnte også melodien til Hendrik Lunds grønlandske nationalsang, – som digter, som udgiver af den grønlandske sangbog, oversætter af småfortællinger, og som udgiver af en lærebog i grønlandsk retskrivning. Hertil kom også en meget lang række artikler i grønlandske blade, der behandler grønlandske sproglige enkeltemner, men hvor man samtidig møder stærkt følelsesbetonede, ja næsten eksplosive udbrud, hvor han taler til og om „sprogets sjæl“. Som afslutning på sine myreflittige ordsamlings- og sprogstudier udgav han 1951 ordbogêraq (den lille grønlandske ordbog), hvor han med nogle færre ændringer fastholdt Kleinschmidts retskrivning som noget, der stadig burde og „kunne“ læres.

Inden for dette mangesidige livsarbejde er der her kun plads til en kortere omtale af hans digtning og hans kærlighed til sit grønlandske modersmål: Som bekendt er hans digtning i mangfoldige tilfælde tilskåret efter danske forbilleder, dog ikke altid som oversættelser, men hyppigt som

Jonathan Petersen.

en *omplantning* af et emne og en stemning, der har mødt ham i dansk salme og sang, og sådan at hans digte hyppigt fik et andet og for grønlanderne ganske særligt afpasset indhold. Han blev i den henseende i udpræget grad *formidleren* mellem den danske og grønlandske salme- og sangverden, en brobygger, der forsættelig også ville lære og modtage udefra, ikke slavisk, men dog undertiden i forbavsende udstrakt omfang. Gennem sin selvstændige produktion har han dog også bidraget til at udvikle den grønlandske salmebog og give den nyt liv ved at tilføje den værdifulde salmer, herunder „Herren er min hyrde“ samt en række andre. Som førende salmedigter var han da også selvskreven som et vigtigt medlem i den grønlandske salmebogskommission. I sangbogen er han bl. a. forfatter til „flagsangen“ om det danske og grønlandske fællesskab. Til det værdifulde i den grønlandske sangbog hører det overordentlig smukke digt, han skrev til sit grønlandske fædreland under sit danmarksoophold, og som giver et ægte og gribende udtryk for hans længsel efter hjemlandet.

Særlig vigtigt er det dog, at Jonathan Petersen på linje med Hendrik Lund har været sjælen i den grønlandske folkesang, der kort efter 1900 brød frem som noget selvstændigt og afspejler sig i de talrige udgaver af den grønlandske folkesangbog, *erinarssútít*, med Jonathan Petersen som redaktør og hovedbidragyder. Denne lille bog kendes og elskes overalt i Grønland og slides til lasede og fedtede eksemplarer af de sangglade grønlandere i hjem, skole og forsamlingshuse selv i det vidtstrakte lands allerfjerneste afkroge. Her mødtes i årenes løb Jonathan Petersens bidrag med Hendrik Lunds ypperste folkedigte og den yngre generations præstationer. Sangbogen blev derigennem en overordentlig virksom og reel faktor i dette tidsrums grønlandske samlingsbevægelse, og en ny fællesskabsfølelse blev herigennem sunget ind i befolkningen. – Jonathan Petersens tilsvarende nodeudgave udviser det blandede melodiudvalg, der fulgte disse sange, en stor del „udefra“, men også grønlandske kompositioner.

Personligt husker jeg allerede Jonathan Petersen fra hans deltagelse i min moders musik-aftener i bestyrerboligen ved Godthåb 1913-14. Jeg skrev i min dagbog, at han mindede mig om en uudgrundelig troldmand, når han sad dér, mørk og alvorlig og gned sin violoncel. Men som det tit går med de mere indelukkede grønlandere, klædte det ham omvendt så smukt, når det lysnede i hans ansigt, og han blev livlig og talende. Han var på samme tid en kunstnertype og pludselig omvendt noget næsten tilknappet tørt, paragrafbestemt. Jeg husker en gang, hvor vi på seminariet censorerede ældste klasses grønlandske stile i fællesskab, hvor jeg lagde et varmt ord ind for et par velskrevne stile, der udviste en frisk fremstillingsevne. Til min forbavselse gik han mig ret ensidigt imod i bedømmelsen, velbevæbnet med en lille lommebog, hvor antallet af

selv de dygtigste stileskriveres retskrivningsforsyndelser var opnoteret med minutiøs akkuratesse. Det skete jo undertiden, at hans livslange og nidkære arbejde for at lære den vanskelige grønlandske retskrivning fra sig kunne stå i fare for at blive petitesser. Hans sans for minutiøse enkeltheder kom ham dog omvendt til gode som mangeårig særligt betroet korrekturlæser, (herunder også til slut ved de første dele af Dansk-Grønlandsk Ordbog), idet han jo var en af de få grønlandere, der stavede sit sprog fejlfrit.

At Jonathan Petersen i årenes løb blev en af førerne for sit folk fremgår af talrige udtalelser, der viser, hvad hans elever og hans andre landsmænd så i ham. Et tilsvarende indtryk modtog jeg også selv for nylig ved sammenhængende gennemlæsning af hans mange bladartikler om sproglige spørgsmål. Det spores her, hvordan han i voksende grad selv har været sig sit ansvar og dermed sin førerstilling bevidst, når han til det sidste var hovedtalsmand for det grønlandske modersmål og dets værdier. Ikke at han stadig stod uimodsagt i de drabelige sprogdiskussioner, der herom (periodevis) har fundet sted i den grønlandske presse. Men hans indlæg fyldte stærkt i diskussionerne. Det er nu éngang et led i grønlandernes udvikling, at de selv må tale ud om deres sprogproblemer, ja om fornødent „holde storvask“ og derigennem søge frem til en blot nogenlunde selvstændig stillingtagen i sådanne spørgsmål. Dette må også gælde nutidens tyngende problemer om dobbeltsprogethed eller sprogskifte. Personlig må jeg tilføje, at jeg under mit sommerophold blandt labradoreskimoerne i fjor, uanset mange gode og gavnlige indtryk, følte et trist tomrum på dette område og savnede førere, derunder også af Jonathan Petersens format, der fra de indfødtes egen side ville føre en offentlig debat om sådanne spørgsmål.

I øvrigt er jeg overbevist om, at Jonathan Petersen indenfor den „nyordning“, han først mødte i sin høje alder, stod med loyal anerkendelse af det danske sprogs voksende og afgørende vigtige betydning for grønlanderne. Han havde jo på sin vis også selv været brobygger. Men det gjaldt samtidig for ham at værne det tit så vanskeligt definerlige „grønlandernes eget“. Særligt skar det ham i hjertet, når det grønlandske sprog, dets værdi og dets fortsatte udtryksmuligheder blev letkøbt undervurderet, thi han havde et særdeles fint øre for den genklang, det hjemlige sprog endnu i lang tid vil vække i grønlandernes hjerter. Det testamente, han efterlader sine grønlandske landsmænd, går da også i korthed ud på, at de bør holde deres grønlandske modersmål i ære. – Og derfor er vi da også mange, der samtidig med tak vil sige: Ære være Jonathan Petersens minde.